

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС
ТІТАНІУМ ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF MONT BLANC TRADING LTD AND ANTARES
TITANIUM TRADING LTD v. UKRAINE)**

(Заява № 11161/08)

РІШЕННЯ

П.1 ст. 6 (цивільний аспект) • Рівність сторін • Розгляд справи та ухвалення рішення за відсутності будь-яких доказів, що підприємство-заявник було повідомлено про засідання • Двічі задовольнялося клопотання іншої сторони про відкладення засідання, тоді як підприємство-заявника інформували про засідання лише постфактум і воно не мало можливості відповісти на додаткові усні зауваження • Справедливий розгляд справи • Ненадання судом відповіді на аргументи заявника, які мали вирішальне значення для результату розгляду справи

СТРАСБУРГ

14 січня 2021 року

ОСТАТОЧНЕ

31.05.2021

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

**У справі «Монт Бланк Трейдінг, Лтд» та «Антарес Тітаніум
Трейдінг, Лтд» проти України»**

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою,
до складу якої увійшли:

Сіюфра О'Лірі (*Siofra O'Leary*), Голова,
Мартіньш Мітс (*Mārtiņš Mīts*),
Ганна Юдківська (*Ganna Yudkivska*),
Лятіф Гусейнов (*Latif Hüseyinov*),
Йован Ілієвський (*Jovan Ilievski*),
Івана Джеліч (*Ivana Jelić*),
Маттіас Гуйомар (*Mattias Guyomar*), судді,
та Віктор Соловейчик (*Victor Soloveytchik*), Секретар секції,

з огляду на:

заяву, яку 15 лютого 2008 року подали до Суду проти України на
підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних
свобод (далі – Конвенція) маврикійське підприємство «Монт Бланк
Трейдінг, Лтд» (далі – «МБТ», перше підприємство-заявник) та
британське підприємство «Антарес Тітаніум Трейдінг, Лтд» (далі –
«АТТ», друге підприємство-заявник);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про заяву;

рішення повідомити Уряд Сполученого Королівства про заяву з
огляду на місце реєстрації другого підприємства-заявника (пункт 1
статті 36 Конвенції та Правило 44 Регламенту Суду) та рішення Уряду
Сполученого Королівства не вступати у справу;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 17 листопада 2020 року
постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Справа стосується (i) стверджуваного ненадання українськими
судами під час розгляду справи у порядку цивільного судочинства
належного обґрунтування своєї відмови у виконанні арбітражного
рішення та (ii) паралельного розгляду справи в господарському суді, як
стверджується, здійсненого з порушенням права на справедливий
судовий розгляд, гарантованого статтею 6 Конвенції та статтею 1
Першого протоколу до Конвенції.

ФАКТИ

2. Перше підприємство-заявник було зареєстровано у м. Порт-Луї,
Маврикій, а друге підприємство-заявник – у м. Лондон. Перше
підприємство-заявник володіло 51% акцій другого підприємства-

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

заявника. Підприємства-заявників представляв пан П. Ландольт, юрист, який практикує у м. Женева.

3. Уряд України (далі – Уряд) представляв його Уповноважений, пан І. Ліщина з Міністерства юстиції.

4. Факти справи, надані сторонами, можуть бути узагальнені таким чином.

5. 02 грудня 2003 року підприємства-заявники та підприємство «А.» (підприємство, зареєстроване в Україні) уклали комплексну низку угод про виробництво в Україні продукції з титану та її продаж «виключно та ексклюзивно» через підприємства-заявників. Ця домовленість була задокументована у договорі між підприємствами «МБТ», «АТТ» та «А.» від 02 грудня 2003 року з назвою «Ексклюзивний договір про купівлю-продаж (викуп) та маркетинг продукції» (далі – основний договір) та додатковій угоді № 1 до договору (далі – додаткова угода № 1). Основний договір і (згідно з твердженнями підприємств-заявників) додаткова угода № 1 передбачали, що будь-який спір стосовно цих договорів мав передаватися на розгляд Лондонського Міжнародного Третейського Суду (далі – ЛМТС) та розглядатися одним арбітром відповідно до Регламенту ЛМТС і Арбітражного Акту 1996 року у м. Лондон виключно на підставі договорів. Правом, яким регулювався основний договір, було матеріальне право Англії та Уельсу.

6. Згідно з твердженнями підприємств-заявників 08 квітня 2004 року підприємства «МБТ», «АТТ» та «А.» уклали додаткову угоду № 2 та договір купівлі-продажу, датовані заднім числом, 02 грудня 2003 року.

7. Згідно з твердженнями Уряду 08 квітня 2004 року підприємства-заявники та підприємство «А.» уклали додаткову угоду без номера (далі – спірна угода), якою були внесені зміни до основного договору та додаткової угоди № 1, які, *inter alia*, регулювали вирішення будь-яких спорів таким чином, щоб (і) застосовним матеріальним правом було право України, а (ii) будь-які майбутні спори підлягали розгляду у Господарському суді міста Києва.

8. Згідно з твердженнями підприємств-заявників вони ніколи не укладали спірну угоду, яка, на їхню думку, є підробленою.

І. ПРОВАДЖЕННЯ У ЛОНДОНСЬКОМУ МІЖНАРОДНОМУ ТРЕТЕЙСЬКОМУ СУДІ

9. 18 листопада 2004 року підприємства-заявники звернулися до ЛМТС з позовом проти підприємства «А.», вимагаючи стягнення збитків у зв'язку з порушенням договору. Зокрема, вони стверджували, що підприємство «А.» не дотрималося своїх договірних зобов'язань стосовно виробництва та ексклюзивного продажу продукції з титану.

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

10. 22 грудня 2004 року електронною поштою та листом від 04 лютого 2005 року підприємство «А.» оскаржило юрисдикцію ЛМТС, посилаючись на спірну угоду, якою було внесено зміни до арбітражного застереження і підсудність спору ЛМТС змінено на підсудність господарським судам України.

11. 10 березня 2005 року арбітр ЛМТС надіслав підприємству «А.» лист з вимогою про надання копії спірної угоди до 08 квітня 2005 року.

12. 20 квітня 2005 року (тобто після вказаного строку) підприємство «А.» надіслало арбітру заяву про відсутність у ЛМТС юрисдикції для розгляду спору між зазначеними підприємствами, додавши до неї фотокопію спірної угоди.

13. 05 травня 2005 року арбітр призначив британського експерта для вирішення питання справжності спірної угоди та зобов'язав підприємство «А.» надати оригінал документа експерту до 27 травня 2005 року.

14. Підприємство «А.» не надало оригінал спірної угоди експерту, який 22 липня 2005 року склав свій висновок, вказавши на наявність вагомих доказів, що представники підприємств-заявників не підписували спірну угоду.

15. 12 вересня 2005 року арбітр визнав власну юрисдикцію для розгляду справи та ухвалив арбітражне рішення, зобов'язавши підприємство «А.» сплатити першому підприємству-заявнику суму у розмірі 4 006 961,17 доларів США (далі – доларів) в якості компенсації за порушення договору; він також зобов'язав підприємство «А.» сплатити судові та інші витрати першого підприємства-заявника, а також витрати арбітражного провадження.

II. ПАРАЛЕЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКИХ СУДАХ УКРАЇНИ

А. Провадження у суді першої інстанції

16. 07 лютого 2005 року підприємство «А.» звернулося до Господарського суду міста Києва (далі – господарський суд) з позовом проти підприємств-заявників, вимагаючи стягнення штрафних санкцій за стверджуване невиконання спірної угоди від 08 квітня 2004 року.

17. 14 лютого 2005 року господарський суд розпочав провадження у справі, призначивши її розгляд на 22 серпня 2005 року, та попросив сторони вказати, чи розглядався цей спір іншим судовим органом. Підприємство «А.» не поінформувало господарський суд, що той самий спір між тими самими сторонами мав розглядатися ЛМТС у м. Лондон. Підприємство «А.» не повідомило підприємств-заявників про подання ним проти них позову до господарського суду.

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

18. 22 серпня 2005 року господарський суд, розглянувши справу за відсутності представників підприємств-заявників, зобов'язав кожне підприємство-заявника сплатити підприємству «А.» суму у розмірі 685 794,53 доларів в якості компенсації за порушення спірної угоди.

19. Згідно з твердженнями підприємств-заявників фактично це рішення було ухвалено 26 грудня 2005 року, оскільки, як стверджувалося, у цю дату господарський суд оприлюднив повний текст свого рішення.

1. Вручення судових документів другому підприємству-заявнику

20. 18 березня 2005 року друге підприємство-заявник змінило юридичну адресу у м. Лондон.

21. Згідно з твердженнями Уряду 18 березня 2005 року господарський суд направив судові документи до Міністерства юстиції України для вручення їх другому підприємству-заявнику за попередньою адресою у м. Лондон.

22. 25 травня 2005 року Міністерство юстиції України подало запит SFP 2005-3799 до «Верховного Суду Англії» щодо вручення певних судових документів другому підприємству-заявнику із зазначенням попередньої адреси другого підприємства-заявника.

23. 22 червня 2005 року лондонський «орган влади» видав «сертифікат» у відповідь на запит SFP 2005-3799, в якому зазначалося, що документи не були вручені другому підприємству-заявнику, у зв'язку з відсутністю жодної уповноваженої особи, яка могла б прийняти відправлення. Уряд не уточнив, який це був орган влади, хоча його печатка на копії документа була нерозбірливою.

24. 15 липня 2005 року господарський суд постановив ухвалу, в якій, серед іншого, зазначалося, що Міністерство юстиції України «направило інформацію щодо виконання доручення про вручення судових документів представнику другого підприємства-заявника». Господарський суд зобов'язав підприємство «А.» надати переклад українською мовою сертифіката від 22 червня 2005 року.

2. Вручення судових документів першому підприємству-заявнику

25. 22 червня 2005 року Посольство України в Німеччині звернулося до посольства Маврикію в Німеччині з проханням надіслати певні судові документи відповідним органам влади у Маврикії для вручення представникам першого підприємства-заявника.

26. 28 грудня 2005 року Верховний Суд Маврикію постановив вручити ці документи першому підприємству-заявнику.

27. 27 січня 2006 року судові документи були вручені першому підприємству-заявнику.

В. Провадження в апеляційному суді

28. 30 червня 2006 року підприємства-заявники звернулися до Апеляційного господарського суду міста Києва (далі – апеляційний господарський суд) з апеляційною скаргою, прохаючи його поновити строк для апеляційного оскарження, скасувати рішення господарського суду від 26 грудня 2005 року та закрити провадження на тій підставі, що з цього питання було ухвалено арбітражне рішення від 12 вересня 2005 року, і сторони не домовлялися про підсудність спорів українським судам. Крім того, вони заявили, що згідно із Господарським процесуальним кодексом України українські суди не мали права розглядати справу, оскільки підприємства-заявники не мали жодних зв'язків з Україною – тобто вони не мали майна чи банківського рахунку, чи зареєстрованого там дочірнього підприємства.

29. 17 серпня 2006 року апеляційний господарський суд постановив ухвалу про поновлення строку для апеляційного оскарження. Він призначив розгляд справи на 22 вересня 2006 року.

30. Представники підприємств-заявників взяли участь у засіданні 22 вересня 2006 року. Представник підприємства «А.» подав клопотання про відкладення розгляду справи. Апеляційний господарський суд відклав розгляд справи до 13 жовтня 2006 року.

31. 13 жовтня 2006 року представники підприємств-заявників та підприємства «А.» взяли участь у судовому засіданні, в якому виклали свої позиції. Засідання тривало десять хвилин і було відкладено до 20 жовтня 2006 року.

32. 19 жовтня 2006 року представник підприємства «А.» подав клопотання про відкладення розгляду справи.

33. 20 жовтня 2006 року представник першого підприємства-заявника взяв участь у відкладеному засіданні. Представники підприємства «А.» та другого підприємства-заявника не брали участі у судовому засіданні. Апеляційний господарський суд вирішив відкласти засідання у зв'язку з відсутністю двох інших представників, але не призначив дату та час наступного засідання. Протокол судового засідання від 20 жовтня 2006 року не містить такої інформації.

34. В ухвалі апеляційного господарського суду від 20 жовтня 2006 року зазначалося, що розгляд справи було відкладено на 27 жовтня 2006 року. Згідно з твердженнями підприємств-заявників вони не були поінформовані про ухвалу щодо відкладення розгляду справи на 27 жовтня 2006 року.

35. 27 жовтня 2006 року апеляційний господарський суд розглянув справу за відсутності відповідних представників підприємств-заявників. Встановивши, що представники підприємств-заявників були належним чином повідомлені про розгляд справи і жодного

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

клопотання про відкладення розгляду справи не надходило, суд почав розгляд справи з огляду на заперечення підприємства «А.» проти будь-якого подальшого перенесення засідання та можливого порушення його права на розгляд справи протягом відповідного процесуального строку. Апеляційний господарський суд залишив без змін рішення суду першої інстанції, відхиливши аргументи підприємств-заявників про встановлення арбітром ЛМТС недійсності спірної угоди та відсутності в українських господарських судів компетенції для розгляду справи з огляду на те, що 12 жовтня 2006 року Печерський районний суд міста Києва (див. пункт 44) відмовив у примусовому виконанні арбітражного рішення, а підприємства-заявники не надали доказів про оскарження цієї ухвали. У протоколі судового засідання від 27 жовтня 2006 року зазначено, що «[у відповідь] представник підприємства «А.» надав суду додаткові пояснення на заперечення [підприємств-заявників]».

36. 31 жовтня 2006 року, вже після проведення засідання 27 жовтня 2006 року, представники підприємств-заявників отримали повістки про виклик до суду. Перше підприємство-заявник надало Суду копію відповідного конверта.

С. Провадження у найвищих судах

37. 26 листопада 2006 року підприємства-заявники подали касаційну скаргу з проханням до Вищого господарського суду України (далі – ВГСУ) скасувати рішення суду першої інстанції і постанову апеляційного суду та закрити провадження на тій підставі, що апеляційний господарський суд не розглянув їхні ключові докази, якими оскаржувалася дійсність спірної угоди, і що підприємства-заявники не були присутніми у судових засіданнях 22 серпня 2005 року в господарському суді та 27 жовтня 2006 року в апеляційному господарському суді, а національні касаційні суди не мали компетенції розглядати справу.

38. 27 лютого 2007 року ВГСУ скасував рішення судів нижчих інстанцій та припинив провадження у справі, посилаючись на висновки арбітра, що спірна угода була нікчемною, а українські суди не мали права розглядати спір, оскільки, *inter alia*, підприємства-заявники не мали жодних зв'язків з Україною.

39. 02 березня 2007 року підприємство «А.» звернулося до Верховного Суду України (далі – Верховний Суд) з касаційною скаргою.

40. 17 квітня 2007 року Верховний Суд скасував постанову ВГСУ від 27 лютого 2007 року, посилаючись на висновок судів нижчих інстанцій, що спірною угодою було внесено зміни до арбітражного застереження, чим змінено підсудність спорів ЛМТС на підсудність

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

українським господарським судам. Верховний Суд також постановив, що оскільки арбітражне рішення було ухвалено після порушення провадження у господарських судах України, розгляд справи мав здійснюватися українськими судами.

41. 26 червня 2007 року ВГСУ послався на висновки Верховного Суду у постанові від 17 квітня 2007 року щодо питання підсудності спорів і залишив без змін постанову апеляційного суду та рішення суду першої інстанції. Підприємства-заявники оскаржили цю постанову до Верховного Суду.

42. 23 серпня 2007 року Верховний Суд відмовив у порушенні касаційного провадження.

D. Цивільне провадження щодо виконання рішення ЛМТС

43. 07 липня 2006 року перше підприємство-заявник звернулося до Печерського районного суду міста Києва (далі – Печерський суд) з клопотанням про надання дозволу на примусове виконання арбітражного рішення.

44. 12 жовтня 2006 року Печерський суд постановив ухвалу, відмовивши у задоволенні клопотання на тій підставі, що підприємство «А.» не було належним чином повідомлено про арбітраж або дату та час розгляду справи, а також з огляду на той факт, що 22 серпня 2005 року господарський суд ухвалив рішення, яке вже набрало законної сили, щодо того самого спору.

45. 16 жовтня 2006 року перше підприємство-заявник оскаржило ухвалу від 12 жовтня 2006 року.

46. 11 червня 2007 року Апеляційний суд міста Києва встановив, що підприємство «А.» було належним чином повідомлено про арбітражне провадження; однак він відмовився надавати дозвіл на виконання арбітражного рішення з двох підстав: по-перше, він встановив, що українські суди мали «виключну» компетенцію розглядати спір; по-друге, національні суди вже розглянули справу та ухвалили рішення (яке згодом набрало законної сили), або провадження, яке тривало в українських судах, розпочалося до початку міжнародного арбітражного провадження. Апеляційний суд послався на постанову Верховного Суду України від 17 квітня 2007 року, в якій було підтверджено підсудність справи українським судам (див. пункт 40).

47. 10 серпня 2007 року перше підприємство-заявник подало касаційну скаргу на ухвалу Апеляційного суду міста Києва. Воно стверджувало, що (i) національні суди не мали підстав застосовувати статтю 396 Господарського процесуального кодексу України, оскільки мала застосовуватися саме стаття V Нью-Йоркської конвенції, (ii) на момент постановлення ухвали Печерським судом не було ухвалено

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

остаточне рішення на національному рівні щодо того самого спору між тими самими сторонами (або не набрало законної сили), і (iii) порушення арбітражного провадження передувало порушенню господарського провадження.

48. 05 жовтня 2007 року Верховний Суд України залишив ухвалу апеляційного суду без змін.

49. Друге підприємство-заявник припинило діяльність 30 червня 2015 року.

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ТА ПРАКТИКА

I. ВІДПОВІДНЕ МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

50. Відповідні положення Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (загальновідома як Нью-Йоркська конвенція) передбачають:

Стаття II

«...3. Суд Договірної держави, якщо до нього надходить позов з питання, щодо якого сторони уклали угоду, передбачену цією статтею, повинен на прохання однієї зі сторін направити сторони до арбітражу, якщо він не встановить, що згадана угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана».

Стаття V

«1. У визнанні та виконанні арбітражного рішення може бути відмовлено на прохання тієї сторони, стосовно якої воно ухвалено, тільки якщо ця сторона надасть компетентному органу влади за місцем, де подано клопотання про визнання та виконання рішення, докази того, що:

(а) сторони угоди, передбаченої статтею II, були певною мірою недієздатними згідно із застосовним до них законодавством або якщо ця угода є недійсною відповідно до законодавства, якому сторони підпорядкували цю угоду, у випадку відсутності такої вказівки відповідно до законодавства країни, де рішення було ухвалено, або

(б) сторона, стосовно якої ухвалено рішення, не була належним чином повідомлена про призначення арбітра чи про арбітражний розгляд або з інших причин не могла подати свої зауваження, або

(с) вказане рішення ухвалено щодо спору, не передбаченого або не підпадаючого під умови арбітражної угоди або арбітражного застереження у договорі, або містить рішення з питань, що виходять за межі арбітражної угоди або арбітражного застереження у договорі, за умови, що якщо рішення з питань, які охоплені арбітражною угодою або застереженням, можуть бути відокремлені від тих, які не охоплюються такою угодою або застереженням, то та частина арбітражного рішення, яка містить рішення з питань, що охоплені арбітражною

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

угодою або арбітражним застереженням в договорі, може бути визнана і виконана, або

(d) склад арбітражного органу або арбітражний процес не відповідали угоді сторін або, за відсутності такої, не відповідали законодавству тієї країни, де мав місце арбітраж, або

(e) рішення ще не стало остаточним для сторін або було скасовано, або його виконання призупинено компетентним органом влади країни, де воно було ухвалено, або країни, законодавство якої застосовується.

2. У визнанні та виконанні арбітражного рішення може бути також відмовлено, якщо компетентний орган влади країни, де подано клопотання про визнання та виконання рішення, встановить, що:

(a) об'єкт спору не може бути предметом арбітражного розгляду за законодавством цієї країни, або

(b) визнання та виконання цього рішення суперечать публічному порядку цієї країни».

51. У відповідному витягу з Посібника щодо Нью-Йоркської конвенції Секретаріату Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) від 2016 року зазначено:

Стаття V
Вступ

«1. У статті V Нью-Йоркської конвенції міститься обмежений і вичерпний перелік підстав для відмови у визнанні та виконанні арбітражного рішення компетентною владою у Договірній державі, де подано клопотання про визнання та виконання рішення...»

A. Дискреційні повноваження суду відповідно до статті V

«Метою Нью-Йоркської конвенції є щонайбільше спрощення процедур визнання та виконання арбітражних рішень та забезпечення максимального рівня контролю, який Договірні держави можуть здійснювати щодо арбітражних рішень. Відповідно до цієї мети Конвенція надає судам Договірних держав дискреційні повноваження щодо відмови визнання та виконання арбітражного рішення на підставах, перелічених у статті V, не зобов'язуючи їх це робити...»

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

52. Відповідні положення Господарського процесуального кодексу України від 06 листопада 1991 року у редакції, чинній на момент подій, передбачали:

Стаття 62. Відмова у прийнятті позовної заяви

«Суддя відмовляє у прийнятті позовної заяви, якщо:

... 2) у провадженні господарського суду або іншого органу, який в межах своєї компетенції вирішує господарський спір, є справа з [відповідного] спору

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

між тими ж сторонами, про той же предмет із тих же підстав або є рішення [суду або] цих органів з такого спору».

Стаття 80. Припинення провадження

«Господарський суд припиняє провадження у справі, якщо:

... 2) є рішення господарського суду або іншого органу, який в межах своєї компетенції вирішив господарський спір між тими ж сторонами, про той же предмет і з тих же підстав.

... 5) сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення третейського суду».

53. Відповідні положення Цивільного процесуального кодексу України від 18 березня 2004 року у редакції, чинній на момент подій, передбачали:

Стаття 390. Умови визнання та виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню

«Рішення іноземного суду визнається та виконується в Україні, якщо його визнання та виконання передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності за домовленістю *ad hoc* з іноземною державою, рішення суду якої має виконуватися в Україні».

Стаття 396. Підстави для відмови у задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду

«1. Клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду не задовольняється у випадках, передбачених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, такі випадки не передбачено, у задоволенні клопотання може бути відмовлено:

1) якщо рішення іноземного суду за законодавством держави, на території якої воно постановлено, не набрало законної сили;

2) якщо сторона, стосовно якої постановлено рішення іноземного суду, була позбавлена можливості взяти участь у судовому процесі через те, що їй не було належним чином повідомлено про розгляд справи;

3) якщо рішення ухвалене у справі, розгляд якої належить виключно до компетенції суду або іншого уповноваженого відповідно до закону органу України;

4) якщо ухвалене рішення суду України у спорі між тими самими сторонами, з того ж предмета і на тих же підставах, що набрало законної сили, або якщо у провадженні суду України є справа у спорі між тими самими сторонами, з того ж предмета і на тих же підставах до часу відкриття провадження у справі в іноземному суді;

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

- 5) якщо пропущено встановлений міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та цим Законом строк пред'явлення рішення іноземного суду до примусового виконання в Україні;
- 6) якщо предмет спору за законами України не підлягає судовому розгляду;
- 7) якщо виконання рішення загрожувало б інтересам України;
- 8) в інших випадках, встановлених законами України.

54. Відповідне положення Закону України «Про міжнародні договори» від 2004 року передбачає:

Стаття 19. Дія міжнародних договорів України на території України

«1. Чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства.

2. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору».

55. Відповідне положення Цивільного процесуального кодексу України передбачає:

Глава 3. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами

Стаття 423. Підстави перегляду

«1. Рішення, постанова або ухвала суду, якими закінчено розгляд справи, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами.

2. Підставами для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є [такі]:

...

3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення судового рішення, що підлягає перегляду.

3. Підставами для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами є [такими]:

...

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом;

...»

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

А. Провадження у господарських судах, ініційоване підприємством «А.» (2005 – 2007 роки)

56. Підприємства-заявники скаржилися, що українські господарські суди не повідомили їх про провадження, і це вплинуло на рівність сторін під час розгляду справи національними судами. Вони також скаржилися, що господарські суди не навели належного обґрунтування для своїх рішень з огляду на аргумент підприємств-заявників про відсутність в українських судів компетенції розглядати справу. Вони посилалися на пункт 1 статті 6 Конвенції, відповідна частина якої передбачає:

«Кожен має право на справедливий розгляд його справи ... судом, ... який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру ...»

1. Щодо locus standi першого підприємства-заявника підтримувати скарги другого підприємства-заявника

57. Як було зазначено (див. пункт 49), 30 червня 2015 року друге підприємство-заявник припинило свою діяльність. Перше підприємство-заявник висловило бажання підтримати розгляд його скарг у суді.

58. Уряд не заперечував.

59. Щодо застосовних правових принципів Суд повторює, що хоча згідно зі статтею 34 Конвенції наявність «потерпілого від порушення» є обов'язковою для приведення в дію механізму захисту, передбаченого Конвенцією, цей критерій не можна неодмінно, механічно і не зважаючи на жодні обставини застосовувати протягом усього провадження. За загальним правилом, і зокрема у справах стосовно матеріальних вимог, і у зв'язку з цим відступлення права вимоги, наявність інших осіб, до яких переходить ця вимога, є важливим, але не може бути єдиним критерієм. Справи щодо захисту прав людини, які розглядаються Судом, загалом також мають моральний вимір, який він повинен брати до уваги при вирішенні, чи продовжувати розгляд заяви після того, як заявник припинив своє існування (див. ухвала щодо прийнятності у справі «Спаллді Д.О.О. проти Хорватії» (*Spalldi D.O.O. v. Croatia*), заява № 39070/11, пункт 22, від 26 вересня 2017 року (Комітет) з наведеними посиланнями). Тим паче, якщо порушені у справі питання не обмежуються особою та інтересами заявника (там само).

60. Суд зазначає, що у цій справі не було зв'язку між оскаржуваним провадженням і припиненням діяльності другим підприємством-заявником (див. в якості протилежного прикладу, наприклад, ухвал щодо прийнятності у справі «БАТ «Нафтова компанія «ЮКОС» проти Росії» (*OAO Neftyanaya kompaniya YUKOS v. Russia*), заява № 14902/04, пункт 443, від 29 січня 2009 року та рішення у справі «Капітал банк АД проти Болгарії» (*Capital Bank AD v. Bulgaria*), заява № 49429/99, пункт 80, ЄСПЛ 2005-XII (витяги)).

61. Крім того, Суд зазначає, що перше підприємство-заявник не надало доказів щодо свого статусу правонаступника другого підприємства-заявника, чи якого-небудь законного інтересу у підтриманні скарг від імені другого підприємства-заявника. Відповідно до підпункту «с» пункту 1 статті 37 Конвенції Суд вважає, що подальший розгляд заяви у частині, поданій другим підприємством-заявником, є невиправданим. До того ж Суд не вбачає жодних особливих обставин, які стосуються поваги до прав людини, як це визначено Конвенцією та протоколами до неї, які вимагають від нього вирішити інакше. Він продовжить розгляд скарг у частині, поданій першим підприємством-заявником.

62. Отже, заяву слід вилучити з реєстру справ Суду у частині, поданій другим підприємством-заявником.

2. Щодо скарг, висунутих першим підприємством-заявником

(а) Неповідомлення першого підприємства-заявника про провадження

(і) Доводи сторін

63. Перше підприємство-заявник скаржилося, що воно не мало можливості викласти свою позицію у господарських судах, оскільки лише 26 січня 2006 року воно було повідомлено про засідання у суді першої інстанції, яке відбулося 22 серпня 2005 року. Воно також скаржилося, що лише 31 жовтня 2006 року його захисник отримав відповідний лист, в якому перше підприємство-заявник повідомлялося про апеляційний розгляд справи 27 жовтня 2006 року.

64. Уряд стверджував, що подання касаційної скарги до Верховного Суду України було екстраординарним засобом юридичного захисту, який не мав використовуватися для цілей пункту 1 статті 35 Конвенції. Таким чином, «остаточним рішенням» у господарському провадженні була постанова, ухвалена ВГСУ 26 червня 2007 року, а скарги у зв'язку з господарським провадженням мали бути відхилені через недотримання правила шестимісячного строку.

65. Крім того, Уряд стверджував, що підприємство-заявника було належним чином повідомлено про провадження у суді першої інстанції та апеляційному суді і саме воно несло відповідальність за те, що його представник не з'явився у судові засідання 27 жовтня 2006 року. Уряд

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

також стверджував, що навіть якщо і були певні недоліки, пов'язані з провадженням у суді першої інстанції, вони були усунені на стадії апеляційного оскарження. Крім того, він стверджував, що перше підприємство-заявник знало, що (i) підприємство «А.» заперечувало проти юрисдикції ЛМТС і (ii) під час арбітражу в ЛМТС перше підприємство-заявник отримало копію спірної угоди; таким чином, воно мало передбачити, що підприємство «А.» захищатиме свою позицію в українських судах. Уряд просив Суд відхилити цю скаргу як явно необґрунтовану.

(ii) Оцінка Суду

(α) Прийнятність

66. Суд уже встановлював, що до внесення законодавчих змін 2010 року касаційна скарга до Верховного Суду України була ефективним засобом юридичного захисту у господарських справах (див. рішення у справі «Космос Мерітайм Трейдінг Енд Шиппінг Ейдженси проти України» (*Cosmos Maritime Trading and Shipping Agency v. Ukraine*), заява № 53427/09, пункт 61, від 27 червня 2019 року), і у цій справі немає підстав відходити від цього висновку. Таким чином, Суд відхиляє твердження Уряду, що перше підприємство-заявник не дотрималося правила шестимісячного строку.

67. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

(β) Суть

68. Суд повторює, що конвенційна система вимагає від Договірних держав вжиття необхідних заходів для забезпечення ефективного здійснення прав, гарантованих статтею 6 Конвенції. До завдань Суду не входить визначення бажаних способів комунікації зі сторонами судового провадження, оскільки національні суди знаходяться у кращому становищі, аби оцінити ситуацію з урахуванням практичних обставин. Однак Договірні держави несуть відповідальність за забезпечення того, щоб національні органи влади діяли з необхідною ретельністю у питаннях повідомлення сторін провадження, аби їхнє право на справедливий судовий розгляд не було поставлено під загрозу. Ця відповідальність співіснує з обов'язком заявників не сприяти виникненню ситуацій, на які вони скаржаться до Суду, особливо у провадженнях в декількох правових системах (див. рішення у справі «Шмідт проти Латвії» (*Schmidt v. Latvia*), заява № 22493/05, пункт 86, від 27 квітня 2017 року та наведені у ньому посилання). Саме Договірні держави несуть відповідальність за те,

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

щоб національні органи влади діяли з належною ретельністю, забезпечуючи повідомлення відповідачів про провадження щодо них і надання їм можливості постати перед судом і захищати себе (там само, пункт 90). Суд вважає, що ці принципи також застосовуються до цієї справи.

69. Суд зазначає, що перше підприємство-заявник було поінформовано про розгляд справи господарським судом 22 серпня 2005 року лише 26 січня 2006 року. Хоча строк подання апеляційної скарги було поновлено, лише 31 жовтня 2006 року підприємство-заявник отримало повістку про виклик у засідання апеляційного господарського суду 27 жовтня 2006 року (див. пункт 36), знову після того, як засідання вже відбулося.

70. Суд уже встановлював, що національні суди повинні виявляти будь-який недолік у повідомленні до початку розгляду справи по суті (див. рішення у справі «Ганкін та інші проти Росії» (*Gankin and Others v. Russia*), заява № 2430/06 та 3 інших, пункт 38, від 31 травня 2016 року). Аналіз, який Суд очікує побачити у рішеннях національних судів, не має вичерпуватися згадкою про надсилання судових повісток, а під час нього мають максимально бути використані наявні докази для встановлення, чи була відсутня сторона справді завчасно повідомлена про майбутнє засідання (там само).

71. У цій справі Суд, по-перше, зазначає, що підприємство «А.» двічі зверталося з клопотаннями про відкладення розгляду справи і двічі ці клопотання задовольнялися, та, по-друге, що апеляційний господарський суд – за відсутності будь-яких доказів повідомлення першого підприємства-заявника про розгляд справи – продовжив розгляд справи та ухвалив постанову (див. пункт 35). Крім того, як вбачається з протоколу судового засідання, під час розгляду справи 27 жовтня 2006 року підприємство «А.» усно надало додаткові зауваження, на які перше підприємство-заявник не мало можливості відповісти (*idem*).

72. Суд також зазначає, що касаційні суди не прокоментували питання щодо процедури повідомлення та не надали відповідь або не усунули причину скарг підприємства-заявника на порушення його процесуальних прав, які виникли у зв'язку з цим (див. пункти 40 – 42).

73. Наведені міркування є достатніми для висновку Суду, що принцип рівності сторін, передбачений пунктом 1 статті 6 Конвенції, під час провадження у господарських судах не був дотриманий.

74. Отже, було порушено це положення щодо першого підприємства-заявника.

(b) Відсутність обґрунтування щодо питання підсудності

(i) Прийнятність

(α) Доводи сторін

75. Уряд стверджував, що перше підприємство-заявник не вичерпало національні засоби юридичного захисту, оскільки не подало клопотання до апеляційного господарського суду про призначення експерта для перевірки справжності спірної угоди, а також не подало окремий позов проти підприємства «А.», вимагаючи визнати недійсною зазначену угоду. До того ж Уряд стверджував, що національні суди не мали підстав для перевірки дійсності спірної угоди, оскільки перше підприємство-заявник не оскаржувало її справжність у національних судах. З огляду на це Уряд просив відхилити як неприйнятну (у зв'язку з невичерпанням національних засобів юридичного захисту) скаргу про стверджувану відсутність в українських господарських судів компетенції розглядати справу.

76. Перше підприємство-заявник заперечило. Воно стверджувало, що подані ним на захист своєї позиції аргументи та докази були достатніми для проведення повного розслідування справжності спірної угоди. Воно стверджувало, що Конвенція не вимагала декількох варіантів дій з метою застосування одного й того ж засобу юридичного захисту, коли вжитих заходів було достатньо для отримання цього засобу юридичного захисту. Крім того, у національних судах воно посилалося на статтю II Нью-Йоркської конвенції, вимагаючи закриття господарського провадження і передання спору на розгляд арбітражу. Перше підприємство-заявник стверджувало, що воно належним чином оскаржило дійсність спірної угоди у національних судах і згідно з українським законодавством воно не мало підстав вимагати скасування спірної угоди в окремому провадженні, оскільки не можна вимагати від судів визнання недійсною угоди, яка не укладалася.

(β) Оцінка Суду

77. Суд зазначає, що питання, чи було дотримано вимоги вичерпання національних засобів юридичного захисту, тісно пов'язано зі скаргою на ненадання належного обґрунтування. Тому він вважає, що це заперечення слід долучити до суті цієї скарги.

78. Суд також зазначає, що ця скарга не є ні явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції, ні неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

(ii) Суть

(α) Доводи сторін

79. Перше підприємство-заявник (і) скаржилося, що національні суди проігнорували його основні докази (тобто висновок експерта та арбітражне рішення, якими спірна угода була визнана підробленою, та (ii) стверджувало на підтримку цього аргументу, що спірна угода була нікчемною, а українські суди не мали компетенції розглядати справу. Вказаних доказів було достатньо, щоб апеляційний господарський суд скористався своїми повноваженнями та за власною ініціативою призначив експерта для перевірки справжності спірної угоди.

80. Уряд заперечив, зазначивши, що національні суди посилалися на національне законодавство, яким визначалася їхня компетенція, і завдання національних судів полягало у тлумаченні національного законодавства, норм загального міжнародного права та відповідних міжнародних угод. Крім того, Уряд стверджував, що звичайне незадоволення результатом провадження не могло становити небезпідставну скаргу за статтею 6 Конвенції.

(β) Оцінка Суду

81. Суд повторює, що до компетенції Суду не належить розгляд стверджуваних помилок стосовно питань факту або права, яких припустилися національні суди, якщо тільки вони не порушили права та свободи, що охороняються Конвенцією, – наприклад, коли у виключних випадках можна стверджувати, що помилки становлять несумісну зі статтею 6 Конвенції «несправедливість» (див. рішення у справі «Бочан проти України (№ 2) [ВП] (*Bochan v. Ukraine (no. 2)*) [GC], заява № 22251/08, пункт 61, ЄСПЛ 2015). Суд не повинен діяти як четверта інстанція, а тому не ставитиме рішення національних судів під сумнів на підставі пункту 1 статті 6 Конвенції, якщо тільки їхні висновки не можна вважати свавільними або явно необґрунтованими (див. рішення у справі «Зубач проти Хорватії» [ВП] (*Zubac v. Croatia*) [GC], заява №40160/12, пункт 79, від 05 квітня 2018 року).

82. Суд також повторює, що згідно з його усталеною практикою стосовно належного відправлення правосуддя у рішеннях судів і трибуналів мають бути належним чином викладені підстави, на яких вони ґрунтуються (див. рішення у справі «Гарсія Руїс проти Іспанії» [ВП] (*García Ruiz v. Spain*) [GC], заява № 30544/96, пункт 26, ЄСПЛ 1999-I). Питання стосовно виконання судом свого обов'язку навести обґрунтування, яке виникає зі статті 6 Конвенції, можна вирішити лише з огляду на обставини справи. Однак, якщо аргумент у випадку його прийняття був би вирішальним для результату розгляду справи, він може вимагати надання конкретної та чіткої відповіді суду у його рішенні (див., наприклад, рішення у справі «Петрович та інші проти

Чорногорії» (*Petrović and Others v. Montenegro*), заява № 18116/15, пункт 41, від 17 липня 2018 року). Принцип справедливості, закріплений у статті 6 Конвенції, буде порушено, якщо національні суди ігнорують конкретний, доречний та важливий довід, наведений заявником (див., наприклад, рішення у справах «Проніна проти України» (*Pronina v. Ukraine*), заява № 63566/00, пункт 25, від 18 липня 2006 року та «Мала проти України» (*Mala v. Ukraine*), заява № 4436/07, пункт 48, від 03 липня 2014 року).

83. У цій справі апеляційний господарський суд відмовився розглядати арбітражне рішення та висновок експерта на тій підставі, що Печерський суд відмовив у примусовому виконанні арбітражного рішення (див. пункти 35 та 44). Однак Суд зазначає, що на момент ухвалення постанови апеляційного господарського суду ухвала Печерського суду не набрала законної сили, й апеляційне провадження ще тривало (див. пункт 45). Обґрунтування, чому можна було поспиратися на ухвалу Печерського суду, були відсутні. Крім того, не було надано відповіді на конкретні та важливі аргументи підприємства-заявника щодо відсутності в українських господарських судів компетенції розглядати справу. Перше підприємство-заявник посилалося на арбітражне застереження та статтю II Нью-Йоркської конвенції, а також надало копію арбітражного рішення і висновок британського експерта, який встановив, що спірна угода була підробленою.

84. Враховуючи ці обставини, Суд вважає, що апеляційний господарський суд не розглянув зазначене твердження підприємства-заявника щодо відсутності в українських господарських судів компетенції розглядати справу, тобто його ключових аргументів, що арбітражне застереження було дійсним, а спірна угода – нікчемною. Отже, у постанові апеляційного господарського суду немає відповіді на аргумент підприємства-заявника, який був вирішальним для результату розгляду справи.

85. Отже, Суд доходить висновку, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з відсутністю належного обґрунтування у рішеннях господарських судів. З огляду на цей висновок Суд також відхиляє заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту.

В. Цивільне провадження, ініційоване першим підприємством-заявником (2006 – 2007 роки)

86. Перше підприємство-заявник скаржилося, що суди, які здійснювали провадження, не навели належного обґрунтування своїх рішень щодо відмови у виконанні арбітражного рішення. Воно посилалося на згадане положення пункту 1 статті 6 Конвенції.

1. Доводи сторін

87. Уряд стверджував, що перше підприємство-заявник зловживає своїм правом на подання заяви до Суду, оскільки подало заяву про визнання та виконання арбітражного рішення лише через десять місяців після ухвалення рішення про присудження компенсації. Крім того, перше підприємство-заявник клопотало про виконання арбітражного рішення навіть після того, як український господарський суд першої інстанції вже ухвалив рішення не на користь підприємств-заявників. Таким чином, його дії суперечили принципу правової визначеності.

88. Крім того, Уряд стверджував, що суд першої інстанції, відмовляючи у виконанні арбітражного рішення, вузько та нестандартним чином застосовував зазначене положення Нью-Йоркської конвенції. Апеляційний суд ухвалив постанову на підставі постанови Верховного Суду від 17 квітня 2007 року, який постановив, що українські суди мали компетенцію розглядати спір. Уряд зробив висновок, що апеляційний суд навів правові підстави зі статті 396 Цивільного процесуального кодексу України, які відповідають положенням підпункту «а» пункту 2 статті V Нью-Йоркської конвенції. Уряд вважав, що касаційний суд підтримав висновки у постанові апеляційного суду і ця постанова була належним чином обґрунтована.

89. Перше підприємство-заявник заперечило, стверджуючи, що воно ініціювало виконавче провадження щойно переконалося у небажанні підприємства «А.» добровільно виконувати арбітражне рішення (тобто через десять місяців після його ухвалення), і це не суперечить трирічному строку, встановленому відповідним законодавством України.

90. Перше підприємство-заявник підтримало свою скаргу, стверджуючи, що суди, які спеціалізуються на розгляді цивільних справ, не навели належного обґрунтування для незастосування Нью-Йоркської конвенції, яка регулювала, *inter alia*, визнання та виконання арбітражних рішень та передбачала обмежений перелік підстав для відмови у виконанні арбітражного рішення. Натомість суди, які спеціалізуються на розгляді цивільних справ, застосували статтю 396 Цивільного процесуального кодексу України, яка регулювала виконання рішень іноземних судів і передбачала набагато більший перелік підстав, ніж стаття V Нью-Йоркської конвенції, для відмови у виконанні арбітражного рішення.

2. Оцінка Суду

91. Суд вважає, що немає потреби розглядати питання про стверджуване зловживання правом на подання заяви, оскільки ця скарга у будь-якому випадку є неприйнятною з таких підстав.

92. У цій справі аргументи підприємства-заявника, наведені Верховному Суду, стосувалися фактів і права, яке підлягало застосуванню – зокрема, аргумент, що національні суди мали застосувати Нью-Йоркську конвенцію, а не статтю 396 Цивільного процесуального кодексу України (див. пункт 47). До Страсбурзького суду перше підприємство-заявник скаржилося, що цивільні суди не навели належного обґрунтування для незастосування Нью-Йоркської конвенції та застосування натомість статті 396 Цивільного процесуального кодексу України (див. пункт 90).

93. Суд посилається на зазначені загальні принципи (див. пункт 81). Крім того, він повторює, що саме національні органи влади, а саме: суди, повинні вирішувати проблеми тлумачення національного законодавства (див. рішення у справі «Перес проти Франції» [ВП] (*Perez v. France*) [GC], заява № 47287/99, пункт 82, ЄСПЛ 2004-I). Це також стосується випадків, коли у національному законодавстві є посилання на норми загального міжнародного права або міжнародні угоди (див. рішення у справі «Маркович та інші проти Італії» [ВП] (*Markovic and Others v. Italy*) [GC], заява № 1398/03, пункт 108, ЄСПЛ 2006-XIV з наведеними у ньому посиланнями).

94. Суд також посилається на свої висновки щодо господарського провадження, яке призвело до порушення пункту 1 статті 6 Конвенції – а саме: апеляційний господарський суд не розглянув ключових аргументів, які були вирішальними для результату розгляду справи, що арбітражне застереження було дійсним, а спірна угода – нікчемною (див. пункт 84). Суд зазначає, що посилання Апеляційного суду міста Києва на постанову Верховного Суду від 17 квітня 2007 року (див. пункт 46), ухвалену під час господарського провадження, яке було визнано несправедливим, також може вплинути на цивільне провадження, яке перше підприємство-заявник має можливість ініціювати (див. пункт 55). Однак, у частині, яка стосується цілей цієї скарги, під час цивільного провадження перше підприємство-заявник не скаржилося на дійсність арбітражного застереження та недійсність спірної угоди; скоріше воно не погоджувалося із застосованим Апеляційним судом міста Києва правом стосовно виконання арбітражного рішення. Суд доходить висновку, що подана скарга, оскільки вона є вузько обґрунтованою щодо цивільного провадження, не виходить за межі питання тлумачення застосовного права, яке насамперед підлягає вирішенню національними судами.

95. З огляду на зазначене Суд вважає, що ця скарга є явно необґрунтованою та має бути відхилена на підставі підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ

96. Перше підприємство-заявник скаржилося на відмову цивільних судів задовольнити його клопотання про надання дозволу на виконання арбітражного рішення, що є порушенням статті 1 Першого протоколу до Конвенції, яка передбачає:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.»

97. Уряд визнав, що коли Печерський суд постановив ухвалу, якою відмовив у задоволенні клопотання першого підприємства-заявника про надання дозволу на примусове виконання арбітражного рішення, це становило втручання у право першого підприємства-заявника на мирне володіння своїм майном. Однак Уряд стверджував, що це втручання було законним і переслідувало мету захисту інтересів суспільства (а саме: охорона принципу верховенства права та правової визначеності). Крім того, Уряд стверджував, що не можна було сказати, що на перше підприємство-заявника було покладено надмірний тягар, оскільки виконання арбітражного рішення порушило б права інших і принцип верховенства права. Він стверджував, що у цій справі не було порушено прав першого підприємства-заявника за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

98. Підприємство-заявник підтримало свою скаргу, стверджуючи, що втручання було незаконним, оскільки цивільне провадження не було здійснено відповідно до статті 6 Конвенції, і цивільні суди застосовували закон у спосіб, недостатньо доступний, точний і передбачуваний.

99. Суд повторює, що «вимога» може становити «володіння» у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції, якщо вона в достатній мірі встановлена, щоб забезпечити її виконання (див. рішення у справі «Бурдов проти Росії» (*Burdov v. Russia*), заява № 59498/00, пункт 40, ЄСПЛ 2002-III). Крім того, Суд повторює, що відповідальність держави полягає у використанні всіх доступних

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

юридичних засобів, які є в її розпорядженні для виконання остаточного судового рішення, навіть у справах стосовно спорів між приватними сторонами (див., *mutatis mutandis*, рішення у справах «Фуклев проти України» (*Fuklev v. Ukraine*), заява № 71186/01, пункти 89 – 91, від 07 червня 2005 року та «Совтрансавто-Холдинг проти України» (*Sovtransavto Holding v. Ukraine*), заява № 48553/99, пункт 96, ЄСПЛ 2002-VII).

100. Суд зазначає, що ця скарга ґрунтується на гіпотезі, що цивільні суди України мали задовольнити клопотання першого підприємства-заявника про надання дозволу на виконання арбітражного рішення, яке було ухвалено за результатами розгляду спору між приватними підприємствами.

101. Суд зазначає, що відповідальність держави полягає в обов'язку забезпечити правовий механізм для виконання арбітражних рішень. Такий правовий механізм справді був доступний; заявник скористався цим правовим механізмом, але безуспішно. Суд вважає, що хоча держава у своїй судовій системі забезпечила суд для вирішення спору щодо прав та обов'язків цивільного характеру підприємства-заявника, це не передбачає її автоматичної відповідальності за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції (див., *mutatis mutandis*, рішення у справах «Банк Загребачка д.д. проти Хорватії» (*Zagrebačka banka d.d. v. Croatia*), заява № 39544/05, пункт 250, від 12 грудня 2013 року та «Кахведжі проти Туреччини» (*Kahveci v. Turkey*), заява № 21903/05, від 09 січня 2018 року). Держава може нести відповідальність за шкоду, спричинену таким вирішенням, якщо судові рішення не були ухвалені відповідно до національного законодавства, або якщо вони були свавільними або явно необґрунтованими всупереч статті 1 Першого протоколу до Конвенції (див. згадані рішення у справах «Банк Загребачка д.д. проти Хорватії» (*Zagrebačka banka d.d. v. Croatia*) та «Кахведжі проти Туреччини» (*Kahveci v. Turkey*)). Однак Суд повторює свою думку, зазначену у пункті 94, а саме, що висновки, зроблені щодо господарського провадження стосовно дійсності арбітражного застереження та нікчемності спірної угоди, на яку посилалися натомість для її заперечення, можуть бути доречними для подальших спроб першого підприємства-заявника забезпечити виконання арбітражного рішення.

102. З огляду на зазначене, а також висновки Суду щодо скарги на стверджуване ненадання цивільними судами належного обґрунтування (див. пункт 94) Суд доходить висновку, що ця скарга є явно необґрунтованою і має бути відхилена відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 Конвенції.

I. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

103. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.»

A. Шкода

104. Перше підприємство-заявник вимагало в якості відшкодування матеріальної шкоди 4 006 961,17 доларів США (далі – доларів), що відповідає сумі, присудженій арбітражним рішенням, та додатково суму відсотків у розмірі 10% річних, які нараховуються щомісяця з 18 листопада 2004 року до сплати зазначеної суми. Перше підприємство-заявник не вимагало відшкодування моральної шкоди.

105. Уряд закликав відхилити вимогу стосовно відшкодування матеріальної шкоди, оскільки вважав, що права першого підприємства-заявника за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції порушено не було.

106. Суд вважає, що він не може робити припущень стосовно результату провадження, якби воно відповідало вимогам пункту 1 статті 6 Конвенції (див. рішення у справі «Мілатова та інші проти Чеської Республіки» (*Milatová and Others v. the Czech Republic*), заява № 61811/00, пункт 70, ЄСПЛ 2005-V). Отже, він відхиляє цю вимогу.

B. Судові та інші витрати

107. Перше підприємство-заявник також вимагало 49 997 доларів і 25 836,47 фунтів стерлінгів (далі – фунтів) в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у ЛМТС, разом з відсотками у розмірі 10% річних, які нараховуються щомісяця з 12 вересня 2005 року. Воно також вимагало 59 666 доларів, 1 570 фунтів і 2 425,75 доларів в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у національних судах, та 226 659 швейцарських франків і 21 307 доларів в якості компенсації витрат, понесених під час провадження у Суді. Підприємство «МБТ» не надало договорів про надання юридичних послуг, укладених з його українським захисником, а також швейцарськими та британськими адвокатами. Воно надало копії рахунків за надання юридичних послуг, складених українським захисником і британським адвокатом. У цих документах вказано загальний час роботи, погодинну ставку та загальну суму, яку потрібно сплатити за надані послуги. У рахунках швейцарської юридичної фірми пана П. Ландольта міститься інформація про час, витрачений на конкретну роботу. Фактична оплата

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

цих рахунків була документально підтверджена лише за період з січня 2007 року до квітня 2009 року на загальну суму 35 541,85 доларів (що відповідало приблизно 23 813 євро) та 33 717,30 швейцарських франків (що відповідало приблизно 50 575 євро), які були сплачені українському захиснику та швейцарському адвокату відповідно, та в якості судового збору під час господарського провадження у Верховному Суді. Підтвердження сплати яких-небудь інших рахунків надано не було.

108. Уряд стверджував, що вимоги першого підприємства-заявника стосовно арбітражного провадження та його вимоги щодо відшкодування матеріальної шкоди мали бути відхилені, а також, що його вимоги стосовно проваджень на національному рівні та у Суді були необґрунтованими, нерозумними та надмірними.

109. Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим. У цій справі та з огляду на наявні у нього документи та зазначені критерії Суд вважає за розумне присудити першому підприємству-заявнику суму у розмірі 8 000 євро, яка охоплює судові та інші витрати, понесені під час провадження на національному рівні та у Суді. Суд не має підстав присуджувати компенсацію судових та інших витрат, понесених під час арбітражного провадження, оскільки це провадження не є «провадженням на національному рівні» для цілей вимоги про компенсацію судових та інших витрат.

С. Пеня

110. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* вилучити з реєстру справ заяву в частині, поданій другим підприємством-заявником;
2. *Долучає* до розгляду по суті заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту в частині щодо скарг першого підприємства-заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції, які стосуються провадження у господарських судах (2005 – 2007 роки), та відхиляє його після розгляду по суті;
3. *Оголошує* прийнятною скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції (в частині, поданій першим підприємством-заявником) щодо

РІШЕННЯ У СПРАВІ «МОНТ БЛАНК ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ТА «АНТАРЕС ТІТАНІУМ
ТРЕЙДІНГ, ЛТД» ПРОТИ УКРАЇНИ»

провадження у господарських судах, а скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо провадження у судах, які спеціалізуються на розгляді цивільних справ, і за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції – неприйнятними;

4. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції щодо рівності сторін у провадженні у господарських судах;
5. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з ненаведенням належного обґрунтування рішень господарських судів;
6. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити першому підприємству-заявнику 8 000 євро (вісім тисяч євро) та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись першому підприємству-заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
7. *Відхиляє* решту вимог першого підприємства-заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 14 січня 2021 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчик
(Victor Soloveytschik)
Секретар

Сіюфра О'Лірі
(Siofra O'Leary)
Голова